УДК 373.2.016:81-028.31-053.4

Л. В. Зімакова

ВИХОВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ МОТИВІВ ДОШКІЛЬНИКІВ

© Зімакова Л. В., 2017
http:// orcid.org/0000-0001-8066-5181
http://doi.org/10.5281/zenodo.577652

Стаття присвячена комунікативно-мовленнєвому розвитку дошкільників в освітніх осередках дитячих садків, зокрема куточку книги. Визначається, що куточок книги ДНЗ не може бути просто книгосховищем, а виступає осередком комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей. У сучасній психології та психолінгвістиці визнано, що важливим фактором формування мовленнєвої особистості дошкільника є виховання його комунікативно-мовленнєвих мотивів. Мовленнєві мотиви формуються упродовж усього дошкільного періоду і вимагають фахової підготовки вихователів. У статті розглянуто специфіку цілеспрямованого, систематичного формування мотивів спілкування дитини дошкільного віку з дорослими і дітьми у куточку книги. Виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів – це вся сума впливів на психіку людини, спрямована на активну підготовку її до мовленнєвої діяльності, комунікації, спілкування. Представлено варіанти формулювання мотивів-стимулів для дітей різного дошкільного віку, що дозволять вихователям активно залучати дітей до роботи в куточку книги, «дитячої бібліотеки» ДНЗ, сприятимуть їх успішній комунікації, спілкуванню, мовленнєвому розвитку, формуванню читацької грамотності та підвищенню загального культурного рівня.

Ключові слова: *комунікативно-мовленнєвий розвиток, дошкільник, мотив, виховання, куточок книги ДНЗ.*

Зимакова Л. В. Воспитание коммуникативно-речевых мотивов дошкольников.

Статья посвящена коммуникативно-речевому развитию дошкольников в образовательной среде детских садов, в частности уголке книги. Определяется, что уголок книги в ДОУ не может быть просто книгохранилищем, а выступает средой коммуникативно-речевой деятельности детей. В современной психологии и психолингвистике признано, что важным фактором формирования речевой личности дошкольника является воспитание его коммуникативно-речевых мотивов. Речевые мотивы формируются в течение всего дошкольного периода и требуют профессиональной подготовки воспитателей. В статье рассмотрена специфика целенаправленного, систематического формирования мотивов общения ребенка дошкольного возраста со взрослыми и детьми в уголке книги. Воспитание коммуникативно-речевых мотивов – это вся сумма влияний на психику человека, направленная на активную подготовку его к речевой деятельности, коммуникации, общению.

Представлены варианты формулировки мотивов-стимулов для детей разного дошкольного возраста, которые позволят воспитателям активно привлекать детей к работе в уголке книги, «детской библиотеке» ДОУ, способствовать их успешной коммуникации, общению, речевому развитию, формированию читательской грамотности и повышению общего культурного уровня.

Ключевые слова: *коммуникативно-речевое развитие, дошкольник, мотив, воспитание, уголок книги в ДОУ.*

Zimakova L. V. Upbringingof preschoolers' communicative speech motives.

The article is devoted to communicative speech development of preschoolers at educational centers of kindergartens in particular the book corners. It has been determined that the book corner in kindergarten can not be simply a repository of books and serves as a center of communicative speech activity of children. Modern psychology and psycholinguistics determine an important factor of a preschooler's speech personality formation is upbringing of his communicative speech motives. Speech motives are formed throughout the preschool period and require professional kindergartener training. The article deals with the specifics of purposeful, systematic formation of a child's motives of communication with adults and children in the book corner. Upbringing of communicative speech motives is a sum of all influences on a human psyche, aimed at his active preparation for speech activity, communication. The variants of formulation of motives incentives for children of different preschool age have been presented; they will allow kindergarteners to actively involve children in working in book the corner, "Children's Library" of kindergarten and will contribute to successful communication, speech development, formation of readers' literacy and improvement of general cultural level.

Key words: *communicative speech development, preschooler, motive, upbringing, a book corner in a kindergarten.*

Постановка проблеми. Комунікативно-мовленнєвий розвиток – важливий чинник розвитку особистості, її соціалізації. Залучення дітей дошкільного віку до комунікативно-мовленнєвої діяльності дозволить у сенситивний період їх розвитку забезпечити адекватне функціонування у соціумі, закладе підвалини соціального досвіду, що дасть можливість насолодитися власною мовленнєвою особистістю у дорослому віці.

Головний шлях формування мовленнєвої особистості дошкільника – це виховання його комунікативно-мовленнєвих мотивів. Серед факторів, що впливають на мовленнєву діяльність, комунікацію і спілкування, є система мотивів мовлення, яка, на думку Л. О. Калмикової, може підлягати вихованню. Педагог дошкільного закладу повинен бути обізнаний з онтогенезом системи

мотивів дошкільників, щоб вдало і легко залучати їх до мовленнєвої діяльності, знаходити засоби її стимулювання, середовище комунікації та спілкування.

Мета статті полягає у виявленні особливостей виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів дошкільників у куточку книги ДНЗ.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розгляд питання мотивів мовленнєвої діяльності оптимізує мовленнєву освіту в ДНЗ України. Зазначимо, що виховання мовленнєвих мотивів знаходиться в проблематиці теорії мовленнєвої діяльності, якою займалися відомі психологи Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштей, О. М. Леонтьєв, Б. Г. Ананьєв, М. І. Жинкін, О. Р. Лурія, О. О. Леонтьєв та ін. М. І. Жинкін переконував, що мовленнєвий процес опосередковано мотивами і метою. Вітчизняні лінгводидакти неодноразово наголошували на важливості мотивів у мовленнєвому розвитку дошкільників (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Н. І. Луцан та ін.). Інноваційною у мовленнєвій дошкільній освіті є технологія мовленнєвого спілкування Т. О. Пірожeнко, першочерговим завданням якої є необхідність розвитку потреби у спілкуванні, а не демонстрація різноманітного мовного матеріалу дошкільнику [8, с. 151]. Л. О. Калмикова успішно реалізувала ідею розвитку мовленнєвих мотивів у метапсихолінгводидактичній технології формування мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку [5, с. 299-304]. У формуванні мотиваційної сфери мовленнєвої діяльності дошкільників можемо широко використовувати книгу. Залучення дітей до слухання та розуміння художнього твору, виконавчої та творчо-імпровізованої діяльності за його змістом є важливим завданням дошкільної освіти. У вітчизняній дошкільній лінгводидактиці книга, зокрема художній твір, виступає засобом художньо-мовленнєвого розвитку дошкільників (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш) [1]. Однак залучення дітей до комунікативно-мовленнєвої діяльності засобами книги не представлено окремим дослідженням.

На основі аналізу досліджень учених, що займаються проблемою комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільників (Л. О. Калмикова, М. І. Лісіна, І. О. Луценко,Т. О. Пірожeнко та ін.), ми проаналізували онтогенез форм, потреб та мотивів спілкування дошкільників, визначили важливість виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів у дітей дошкільного віку, представили варіанти формулювання мотивів-стимулів для дітей різного дошкільного віку, що дозволять активно задіювати дітей до роботи в куточку

книги, сприятимуть успішній комунікації, спілкуванню, мовленнєвому розвитку, формуванню читацької грамотності та підвищенню загального культурного рівня.

Виклад основного матеріалу. Онтогенез мотивів і форм спілкування дітей дошкільного віку дослідила і визначила М. І. Лісіна, зокрема вона зазначає, що з двох місяців у дитини виникає потреба у доброзичливій увазі дорослих, а провідний мотив спілкування – **особистісний** (дорослий приваблює дитину як центральний об'єкт пізнання і діяльності; джерело ласки і уваги, не пов'язане із діями дитини); з 6 міс. – потреба у доброзичливій увазі дорослого і співпраці з ним, а мотив – **діловий** (дорослий приваблює як партнер у грі, зразок для наслідування, експериментування, помічник, організатор, учасник спільної предметної діяльності); з 3-4 років – потреба у доброзичливій увазі дорослого, співпраці і повазі, а мотив – **пізнавальний** (дорослий приваблює як ерудит, джерело пізнання про позаситуативні об'єкти (яких немає в оточенні), як партнер обговорення причин явищ у фізичному світі); з 5-6 років – потреба у доброзичливій увазі дорослого, співпраці і повазі, у співпереживанні та взаєморозумінні дорослого, а мотив – **особистісний** (дорослий приваблює як особистість, що володіє знаннями, вміннями, соціально-моральними нормами, строгий і добрий старший товариш) [6]. Одночасно дослідники онтогенезу спілкування дошкільників з дорослими і дітьми відзначають, що воно вкрай неоднозначне, вони для неї зовсім різні комуніканти (суб’єкти взаємодії). Тому завдання дошкільного періоду полягає у тому, щоб навчити дитину спілкуватися як з дорослим, так і з дітьми.

Для навчання мовленнєвих дій, комунікації та спілкування необхідно створити в ДНЗ розвивальне середовище. Таким розвивальним середовищем може виступати куточок книги.

Куточок книги у ДНЗ – це, по-перше, місце, де зберігаються книги, до яких дитина в будь-який час може підійти і взяти для самостійного розглядання ту книжку, яка її зацікавила; по-друге – це постійне, зручне місце для розглядання книг, журналів, ілюстрацій; по-третє, – це місце організованої роботи з книгою вихователя і дітей, місце для «лікування» книг: підклеювання окремих сторінок, заміни обкладинок, а також для виготовлення альбомів, влаштування тематичних виставок книг тощо. Це також місце для сюжетно-рольової гри «Бібліотека». Куточок книги влаштовують у кожній віковій групі

дошкільного закладу з метою виховання у дітей інтересу, дбайливого ставлення до книг та закріплення навичок користування нею. Розглядаючи книги, діти дізнаються, що таке обкладинка, початок і закінчення книги, як потрібно гортати сторінки. Виховна робота в куточку книги готує дітей до шкільного навчання.

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти, лінгводидактики та психолінгвістики обмежувати роботу у куточку книги тільки завданнями ознайомлення з книгою недостатньо. Ситуації, які складаються в цьому освітньому осередку ДНЗ, можуть стимулювати ширший спектр мовленнєвих умінь дітей, сприяти їх комунікації та формуванню навичок спілкування.

Для роботи дитини в куточку книги і, зокрема, її комунікативно-мовленнєвої діяльності необхідно сформувати мотиваційну основу.

У словнику практичного психолога С. Ю. Головіна знаходимо наступне визначення мотиву – «це заохочення до діяльності, пов’язане з задоволенням потреб суб’єкта; сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що викликають активність суб’єкта і визначають її спрямованість (мотивацію); предмет, матеріальний чи ідеальний, що заохочує і визначає вибір спрямованості діяльності, заради якого вона здійснюється; усвідомлена причина, що лежить в основі вибору дій і вчинків особистості» [9, с. 309]. В «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» С. У. Гончаренка знаходимо таке визначення мотиву (франц. motit, від лат. moveo – рухаю) – спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії) [2, с. 295].

Систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки, називають мотивацією. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття і переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. У сучасній психології розглядають такі типи мотивів, як: мотивація дослідження, процесуальна мотивація, творча мотивація, мотивація допомоги, мотивація утвердження, мотивація влади, негативна мотивація і покарання [4, с. 528]. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів.

М. І. Лісіна вважає, що поняття «мотив» тісно пов’язане з поняттям потреби. На її думку, для кожного учасника взаємодії мотивом спілкування служить інша людина, партнер по спілкуванню. У разі комунікації з дорослим

мотивом спілкування, що спонукає дитину звернутися до дорослого, є сама доросла людина. При комунікаціях з однолітком мотивом спілкування є інша дитина. Але і ровесник, і дорослий (як суб'єкти) дуже складні і різноманітні. Крім того, вони постійно змінюються під впливом різних подій і обставин. У різні періоди дитинства дитина здатна побачити у своєму партнері лише частину його дійсних якостей. Дорослішаючи, дитина осягає інших людей у їх все більш істотних і глибоких властивостях. Паралельно зміни відбуваються і в партнері, що мотивує соціальні акти дітей на різних етапах дошкільного дитинства. Так виникають різні категорії мотивів спілкування і відбувається розвиток кожної з них [6]. Вивчаючи мотиви спілкування дітей з дорослими і однолітками, М. І. Лісіна зіткнулася зі зв'язком їх зустрічних мотивів, настільки тісним, що в більшості випадків розділити їх можна тільки шляхом складного аналізу. Науковець вважає, що ми постійно змушені говорити не тільки про те, що приваблює дитину в партнерові, але і про те, що вона отримує від нього, стаючи мотивом (об'єктом) активної комунікативної діяльності останнього. Отже, М. І. Лісіна шляхом експериментальних досліджень дійшла висновку, що мотиви, які спонукають дитину вступати в спілкування з дорослими, пов'язані з трьома головними потребами: це потреба у враженнях, потреба в активній діяльності та потреба у визнанні й підтримці. Джерелом вражень та визнання, помічником в активній діяльності для дитини виступає дорослий. Він або особисто, або опосередковано (через систему засобів) організовує комунікативно-мовленнєву діяльність дошкільників.

На нашу думку, виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів – це вся сума впливів на психіку людини, спрямована на активну підготовку її до мовленнєвої діяльності, комунікації, спілкування. У дитини потреба у спілкуванні, у соціальних контактах опосередковано через книгу може виявлятися досить рано. Ще в ранньому віці (близько 6-7 місяців), коли дитина вже сидить, її увагу можуть привертати книги. Ця потреба стимулюється і підтримується дорослим. За нашими спостереженнями, ранній інтерес до книги виникає у дітей з раннім досвідом сприйняття образів навколишнього світу, передумовами раннього розвитку уяви. Цих дітей у віці трьох-чотирьох місяців цікавлять «картинки» оточуючого світу – вони не можуть влежати у колясці на прогулянках, вдома у ліжечку та манежику, вимагаючи від дорослих тримати їх на руках і розповідати про побачене. Згодом уже в шість-сім місяців їм легко

інтерпретувати картинки у книжках, ілюстрації, впізнавати художні образи і зіставляти їх з реальними об'єктами довкілля. Уява дозволяє їм порівнювати, зіставляти і розуміти ілюстрації з почутим текстом (словом, звуконаслідуванням, реченням). Одночасно книга закладає підвалини потреби у спілкуванні, у соціальних контактах малюків із дорослими, які знаходяться поруч із «читаючою» дитиною, які читають, коментують, викликають позитивні емоції у дитини від спілкування і з дорослим, і з книгою.

У середовищі дошкільного навчального закладу вихователь з метою виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів залучає дітей до спілкування у куточку книги. Поступово потреба у взаємодії з партнером-дорослим і книгою перетворюється в намагання завойовувати повагу у колективі, мати таких самих друзів, виявляти до них симпатію, прагнути знайти серед одногрупників дітей, близьких по духу, отримувати визнання від однолітків, дорослих, знайти і зайняти своє місце у щоденних взаємодіях, життєдіяльності групи ДНЗ. Дітям – «інтелектуалам» і «книголюбам» важливо навчитися спілкуватися, оскільки серед них зустрічаються інтроверти, або з деякими їх ознаками, і тоді соціальна активність їх обтяжує, вони замикаються у своєму книжковому уявному світі і не йдуть на контакт, ставлять соціальні, психологічні та емоційні бар'єри. Ці діти говорять «іншою мовою», ніж їх однолітки, – багатшою, змістовнішою, досконалішою. У побутово-ігровому стилі взаємодії дітей у дошкільному закладі це може, на жаль, викликати нетерпіння з боку як дітей, так і дорослих, бо дуже наявна різниця між культурно зумовленими нормами спілкування та приналежністю до різного освітнього рівня.

Саме тому педагогам ДНЗ, пам'ятаючи, що потреби реалізуються в мотивах, бажаннях, які спонукають дітей до мовленнєвих дій і стають формою вияву потреб, треба застосовувати лінгводидактичні та лінгвопсихологічні технології, які базуються на положенні про важливість одночасного формування в дітей потреб, що виокремлюють кожну дитину і розвивають її як особистість (Л. О. Калмикова). Не всі діти однаково будуть мати бажання сприймати художній твір і взаємодіяти в куточку книги, але необхідно формувати у дошкільників потребу в дружніх зв'язках, у любові до людей, у добрій волі, симпатії до інших, бажанні зблизитися, подолати перешкоди, хвилювання через відсутність друзів, потреби самоактуалізації, у повазі і підтримці. Освітньо-культурне середовище куточка книги ДНЗ сприятиме

досягненню кращого – намаганні стати кращим, переважати інших, досягати вищого рівня в мовленнєвій поведінці, говорити краще, бути послідовним, цілеспрямованим; потреби бути авторитетом у процесі спілкування, спрямовувати його, переконувати, контролювати й обмежувати негативні вчинки та перешкоджати їм. Діяльність у куточку буде сприяти формуванню прагнень допомагати іншим, бути альтруїстом, благородною людиною, турбуватися про інших. Поповнення книжкового фонду різноманітною літературою викликатиме потребу у знаннях, допитливості та спілкуванні, зокрема правильно сприймати і розуміти комунікантів, точно висловлюватися. Важливо у куточку книги формувати потреби, пов'язані з мовленнєвим самовдосконаленням, мовленнєвою самоактуалізацією, що виявляється на вербальному мовленнєводіяльнісному рівні.

Середовище куточка книги сприяє тому, що у дітей започатковується, розвивається і складається позитивне ставлення до мети і завдань майбутнього говоріння, до змісту мовного матеріалу, який необхідно засвоїти. Для цього, як справедливо зауважує Л. О. Калмикова, треба актуалізувати у дошкільників мотиви, близькі й зрозумілі їм, які мають для них особистісний смисл. Це мотиви, що пов'язані із задоволенням дитячих потреб у грі, спілкуванні, самовираженні, отриманні певних комунікативних переваг, статусу в групі однолітків, у досягненні бажаного, у намаганні бути кращим, навчитися чомусь, уміти робити щось і т.п.; мотиви, обумовлені усвідомленням причини, що впливає на вибір саме мовленнєвої дії; мотиви, детерміновані матеріальним або ідеальним предметом, який акцентує на вибір мовленнєвої дії і заради якого вона здійснюється. Через подібне опредмечення дитячі потреби конкретизуються [5, с. 301].

У куточку книги дитина-дошкільник може перебувати з:

- причини інтересу до книги (сприймання і дослідження її архітектури, художнього оформлення, дизайну, змісту, новизни, осмислення, закріплення та узагальнення сприйнятого);
- причини інтересу до взаємодії у книжковому середовищі вихователя і дитини, дитини і дитини, що включає організацію і функціонування системи комунікативно-мовленнєвої діяльності, художньо-мовленнєвої діяльності, трудової діяльності, формування позитивного досвіду самовдосконалення засобами книги;

- потреби у створенні якісно нового продукту, зокрема куточок книги може бути куточком римування, складання казок, виготовлення та оздоблення дитячих книжок-малюток, малювання ілюстрацій до улюблених творів;
- бажання доглядати за книжками – «лікувати» книжки – підклеювати, вирівнювати сторінки, охайно складати книги на поличках, допомагати розставляти нові книги, вішати і знімати портрети письменників, бажання «друкувати» книги – допомагати розробляти макет книги-малютки (власної чи друга), вигадувати та малювати ілюстрації;
- бажання самоствердитися – «приміряти» соціальні ролі читача, бібліотекаря, поета, письменника, художника, книговидавця;
- бажання керувати, організовувати діяльність дітей в куточку книги, розподіляти обов'язки, слідкувати за якістю їх виконання;
- бажання отримати похвалу за діяльність у куточку книги.

Сучасними психологами зафіксовано, що дитячі дії в мовленнєвому процесі – полімотивовані: одночасно актуалізуються кількома мотивами, серед яких є провідні мотиви і мотиви-стимули. Мотиви-стимули, як другорядні, викликають мовленнєві дії у випадку їх полімотивованості. Проте вони не стільки «запускають», скільки активізують мовленнєві дії. Мотиви-стимули у дітей породжують тільки емоції, а не смисли. Як правило, усі види мотивів, виявлені у більшості дітей на початку їх формування, неусвідомлені. Вони існують у них у формі емоцій. Тому, на думку Л. О. Калмикової, великого значення на перших етапах формування мотивів надається актуалізації мотивів-стимулів, що породжують позитивні емоції [5, с. 302].У випадку з книгами наведемо приклади мотивів-стимулів:давай перекажемо казку за ілюстраціями, щоб скласти із сторінок-пазлів «доріжку», «куб», «квадрат»; давай я закрию частину ілюстрації долонькою, а ти назвеш героя (ранній вік); давай я буду довільно відкривати сторінки книжки, а ти читати напам'ять віршик із цієї сторінки; давай за загадками у книжці складемо описи, запишемо їх на шматочку паперу і сховаємо за картинку-втулку у цій книжці; давай придумаємо свою історію і «видамо» свою книжку-малютку з обкладинкою та ілюстраціями; перекажи гарно зміст твору обраної самостійно книжки і будь сьогодні черговим бібліотекарем; склади своє продовження за твором обраної самостійно книги і отримай приз літературного конкурсу «Коронація слова ДНЗ «Ромашка», придумай свою казку і отримай приз «Книжковий дебют

року»; намагайся бути послідовним і точним у рекламуванні книги і отримай приз «Найкраща книжкова реклама»; доведи, що цей герой книги добросердний, і отримай приз; придумай рекламу книги і отримай її в подарунок; «полікуй» книгу і отримай звання «Учень Івана Федорова». Отже, мотив народжується в акті опредмечування потреби. По-іншому, мотив – це те, заради чого здійснюється діяльність. А вже за опредмечуванням діяльності і появою мотиву різко змінюється тип поведінки [9, с. 310].У нашому випадку, якщо до цього діяльність у куточку книги обмежувалася розглядом ілюстрацій або спілкування носило ознаки ситуативного мовлення, то тепер воно отримує направленість – комунікативно-мовленнєва діяльність стає якіснішою, відкритішою, позитивно емоційнішою, інтонаційно виразнішою тощо.

Дуже важливе питання розвитку мотивів – перш за все, з точки зору виховання і самовиховання особистості. Якщо при аналізі діяльності природний шлях «потреба – мотив – мета – дія», то в реальній діяльності постійно йде зворотний процес: у ході діяльності формуються нові мотиви і потреби. Завдання вихователя – постійно шукати мотиви-стимули – другорядні мотиви, що пробуджують до діяльності у випадку її полімотивованості. Дошкільникам властиві неусвідомлені мотиви, а вже робота над усвідомленням власних мотивів і дуже важлива, і дуже складна, і вимагає, на думку С. Ю. Головіна, не тільки великого інтелектуального і життєвого досвіду, але й мужності. По суті, це – спеціальна діяльність, що має свій мотив – самопізнання і морально-етичне самоудосконалення. Це вже завдання зрілих особистостей, і усвідомлені мотиви спрямовують діяльність упродовж довготривалого періоду життя.

Виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів у куточку книги триває під час усього періоду перебування дитини у ДНЗ, оскільки програмами «Українське дошкілля», «Дитина» передбачена ця робота з першої молодшої групи (третього року життя). З цього періоду необхідно виховувати інтерес та дбайливе ставлення до книжки, вчити обережно гортати сторінки, знаходити на ілюстраціях персонажів твору, називати їх, спонукати до розповідання твору [3; 7]. Старший дошкільник знає призначення книги, правила поводження з нею, за потреби може «відремонтувати», розуміється на будові книги, особливостях її видання, допомагає облаштовувати тематичні виставки, тому робота в куточку

книги групової кімнати або «дитячої бібліотеки» дошкільного закладу сприяє формуванню його «читацької грамотності».

В організації мовленнєвої діяльності в куточку книги важливо враховувати значення в поведінці дошкільника мотивів встановлення і збереження позитивних взаємин із дорослими та дітьми. Вихователям необхідно пам'ятати, що кожна дитина потребує доброзичливого ставлення оточуючих. Своїми діями вона намагається заслужити їхнє схвалення. Прагнення до позитивних взаємин з дорослими змушує дитину зважати на їхні думки й оцінки, виконувати встановлені ними правила поведінки. Але з іншими дітьми у дитини не відразу формуються доброзичливі і партнерські стосунки: 3-річна дитина, яка прийшла до дошкільного закладу, перші місяці ніби не помічає інших дітей, не зважає на них у своїй поведінці (може забрати книжку або не віддавати її іншій дитині; може забрати стільчик у сусіда, якщо захоче сісти). Їй важко і складно сприймати та інтерпретувати невербальну інформацію – ситуацію, яка іде від іншої дитини. Вона, не вміючи розкодовувати комунікативні значення зовнішнього вигляду, погляду, міміки, жестів, відмовляється від контактів із однолітками або, навпаки, може сильно нав'язуватися іншій дитині, що і викликає непорозуміння, сварки тощо. Тому вихователь, враховуючи особливості комунікативного розвитку молодшого дошкільника, повинен терпляче і послідовно залучати його до спільної діяльності у куточку книги, формувати і вчити здобувати позитивну оцінку в однолітків, симпатію в авторитетних у групі однолітків або тих, хто подобається йому особисто. Для вихователя важливо, щоб дитина здобувала визнання однолітків своїми особистісними якостями, стараннями і результатами в ігровій, продуктивній діяльності в куточку книги. Він постійно його підхвалює і позитивно схвалює дії перед всіма одногрупниками або більшістю дитячого колективу. Під кінець старшого дошкільного віку у дитини якість комунікативно-мовленнєвої діяльності виступає критерієм у формуванні образу «Я», особистісному зростанні: він переказує за ілюстраціями книги, читає вірші напам'ять, бо хоче бути схожим на улюбленого актора, бути диктором телебачення, ведучим телепрограми, ютюбером або готується до школи – він майбутній школяр. А для цього йому необхідно відпрацьовувати мовленнєві уміння. У старшого дошкільника підвищуються вимоги до власного мовлення, особливо у стимульованих вихователем ситуаціях у куточку книги.

У дошкільний період виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів повинно відбуватися систематично і послідовно: від неусвідомлених до усвідомлених – трирічна дитина не може пояснити причину вчинку, мовленнєвого висловлювання, а старший дошкільник обґрунтовує та пояснює переважну більшість виконання своїх дій і поведінки. Так, у куточку книги малюк, розглядаючи книжки, може їх гортати, називати героїв, рвати, розмальовувати, а старший дошкільник розповідає, переказує, порівнює, аналізує зміст книг, їх ілюстрації, пропонує «полагодити» книгу, вчить інших поводитися з книгами, показує, як треба її гортати, пропонує пограти за змістом книги у гру тощо.

Висновки. Отже, виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів дошкільників у куточку книги ДНЗ – тривалий і цілеспрямований процес. Вихователь, організовуючи та плануючи роботу в куточку книги, враховує потреби і мотиви спілкування дошкільників на різних вікових етапах, проявляє педагогічну творчість та індивідуальний підхід у залученні дітей до пізнання книги як джерела інформації, засобу комунікації, естетичного задоволення.

Розгляд мотивів комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільників у куточку книги тільки розпочинає поступальний рух у дослідженні психолінгводидактичних особливостей освітньої діяльності ДНЗ. У подальшому необхідно звернути увагу на сучасне облаштування куточку книги у груповій кімнаті або «дитячої бібліотеки» у ДНЗ як осередку психоемоційного комфорту дошкільника, що позитивно впливає на комунікацію і спілкування.

Література

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.

3. Дитина : Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев`юк ; авт. колектив – Г. В. Бєлєнька, О. Л. Богініч,

Н. І. Богданець-Білоскаленко [та ін.] ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс: навч.-метод. посіб. / Л. О. Калмикова. – К. : ВД «Слово», 2016. – 384 с.

6. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения / М. И. Лисина. – М. : Педагогіка, 1986.

7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 264 с.

8. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника / Т. О. Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152 с.

9. Словарь практического психолога / сост. С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, М. : ООО «Издательство АСТ», 2001. – 800 с.